

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 360 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospital pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammat qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назокат Нормаматовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiritual paradigmalarining mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
<i>Nozimabonu Tojiboyeva</i>	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
<i>O'ktamova Shohida Odilbek qizi</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
<i>Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li</i>	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
<i>Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
<i>Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li</i>	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
<i>Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi</i>	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
<i>Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna</i>	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
<i>N. S. Mirbabayeva</i>	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
<i>Kamalov Rustam Azizovich</i>	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
<i>Shamsiyeva Sevara Yusupovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
<i>Tangirqulov Elmurod Aliyarovich</i>	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
<i>Toshtemirova Sarvinoz Obidovna</i>	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
<i>Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
<i>G'ofurova Umida O'tkirbek qizi</i>	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
<i>Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
<i>Xalikova Xurshida Abdullayevna</i>	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
<i>Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna</i>	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
<i>Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna</i>	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
<i>Xudoyberdiyeva G. Sh.</i>	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
<i>Аманова А. А., Саттарова М.</i>	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
<i>Каримова Наргиза Абдугафуровна</i>	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
<i>Toxirov Feruz Jamoliddinovich</i>	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi	293
<i>Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna</i>	
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari	300
<i>Xodjayeva Matlyuba Rustamovna</i>	
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish	304
<i>Hayitov Abdurasul Eshdavatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	309
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish	312
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Метод параллельного переноса при делении угла с недоступной вершиной	315
<i>Эсонов Мунавваржон Мукимжонович</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida geometrik masalalarni yechish	318
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
O'zbekistonda raqamli jamiyat sharoitida internetdan foydalanish savodxonligini oshirish muammolari va yechimlari	323
<i>Boboqulova Dildora Xolmamat qizi</i>	
Saida Sherahmad qizi hayoti va faoliyatida jadid ayollar ta'limiy qarashlarining namoyon bo'lishi	326
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
Formation of Environmental Protection and "Green" Economy Concepts among School-Age Youth	329
<i>Kholmominova Oygul Jumayevna</i>	
Boshlang'ich sinf darslarining samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlar va ularning ahamiyati	333
<i>Mavlonova Mohlaroyim Nurmat qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish	338
<i>Raximova Muniraxon Iloxomovna</i>	
XX asrning boshlarida Buxoroda jadidchilik harakati asoschilarining ta'lim-tarbiyaga qo'shgan hissasi	342
<i>Safarova Gulzoda Ismoilovna</i>	
O'smirlarda agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning psixologik xususiyatlari	346
<i>Shaymardanova Nargiza Maxmanaxarovna</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida sportchilarning musobaqaoldi psixologik tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	349
<i>Yigitaliyev Abubakir Farxodjon o'g'li</i>	
Shaxs rivojlanishida motivlarning ahamiyati: psixologik tahlil	354
<i>Sh. Mirabdullayeva</i>	

O'SMIRLARDA AGRESSIV HOLATLAR VA DEVIANT XULQ- ATVORNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Shaymardanova Nargiza Maxmanaxarovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika va psixologiya kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smirlik davrida uchraydigan agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. O'smirlik shaxs rivojlanishining murakkab bosqichi bo'lib, ushbu davrda biologik, psixologik va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri natijasida turli xulqiy o'zgarishlar yuzaga keladi. Tadqiqot davomida agressiv xatti-harakatlarning paydo bo'lish sabablari, deviant xulq-atvor shakllari hamda ularning o'smir shaxsining rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Shuningdek, profilaktik va korreksion chora-tadbirlarning ahamiyati yoritildi. Tadqiqot natijalari oilaviy muhit, tengdoshlar guruhi, ta'lim muassasasi va ommaviy axborot vositalari o'smirlarda agressiv va deviant xulq-atvor shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini aniqladi.

Kalit so'zlar: o'smirlik davri, agressiya, deviant xulq-atvor, psixologik rivojlanish, oilaviy tarbiya, profilaktika, ijtimoiylashuv.

Abstract: This article analyzes the psychological characteristics of aggressive behavior and deviant conduct among adolescents. Adolescence is a complex stage of personality development during which various behavioral changes occur under the influence of biological, psychological, and social factors. The study examines the causes of aggressive actions, the forms of deviant behavior, and their impact on adolescent personality development. The importance of preventive and corrective measures is also highlighted. The findings indicate that the family environment, peer groups, educational institutions, and mass media significantly influence the formation of aggressive and deviant behavior among adolescents.

Key words: adolescence, aggression, deviant behavior, psychological development, family upbringing, prevention, socialization.

Аннотация: В данной статье проанализированы психологические особенности агрессивного и девиантного поведения подростков. Подростковый возраст является сложным этапом развития личности, в котором под влиянием биологических, психологических и социальных факторов происходят различные изменения в поведении. В ходе исследования были изучены причины возникновения агрессивных действий, формы девиантного поведения и их влияние на развитие личности подростка. Также раскрыта значимость профилактических и коррекционных мероприятий. Результаты исследования показали, что семейная среда, группа сверстников, образовательное учреждение и средства массовой информации оказывают существенное влияние на формирование агрессивного и девиантного поведения у подростков.

Ключевые слова: подростковый возраст, агрессия, девиантное поведение, психологическое развитие, семейное воспитание, профилактика, социализация.

KIRISH

Bugungi kunda yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, globallashuv jarayonlari, axborot oqimining keskin ortishi, ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi hamda zamonaviy hayot tarzidagi o'zgarishlar o'smirlar psixologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada ayrim o'smirlarda agressiv holatlar, huquqbuzarlikka moyillik, ijtimoiy me'yorlardan chetga chiqish va deviant xulq-atvor shakllari kuzatilmoqda.

O'smirlik davri inson hayotidagi eng murakkab va mas'uliyatli bosqichlardan biri hisoblanadi. Ushbu davrda organizmda fiziologik va gormonal o'zgarishlar sodir bo'ladi, shaxsning o'zini anglash jarayoni jadallashadi, mustaqillikka intilish kuchayadi va ijtimoiy munosabatlar tizimi qayta shakllanadi. Mazkur omillar ayrim hollarda hissiy beqarorlik, jahldorlik, tajovuzkorlik va me'yoriy xulqdan chekinishga sabab bo'lishi mumkin.

Agressiv xulq-atvor va deviant holatlar nafaqat o'smirning shaxsiy rivojlanishiga, balki uning oiladagi, maktabdagi va jamiyatsdagi ijtimoiy moslashuviga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ushbu muammoni chuqur o'rganish, uning kelib chiqish omillarini aniqlash va samarali profilaktik choralarini ishlab chiqish zamonaviy pedagogika va psixologiyaning dolzarb vazifalaridan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'smirlar agressivligi va deviant xulq-atvori muammosi ko'plab psixolog va pedagog olimlarning tadqiqot markazida bo'lib kelgan. Agressiya nazariyasining asoschilaridan biri hisoblangan Z. Freyd inson xulqidagi agressivlikni tug'ma instinktlar bilan bog'lagan. Olimning fikricha, agressiv energiya ma'lum shakllarda namoyon bo'lib turadi va uning nazorat qilinmasligi salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin.

A. Bandura tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy o'rganish nazariyasida agressiv xatti-harakatlar kuzatish va taqlid qilish orqali shakllanishi ta'kidlangan. Tadqiqotchining fikriga ko'ra, bolalar va o'smirlar atrofidagi kattalar, tengdoshlari hamda ommaviy axborot vositalaridagi modellarni kuzatib, agressiv xatti-harakatlarni o'zlashtiradilar.

Mahalliy olimlardan E. G'oziyev, V. Karimova, B. Qodirov va G. Shoumarovlarning ilmiy ishlarida o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari, shaxs rivojlanishi va xulq-atvor muammolari keng yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida oilaviy muhit, tarbiya usullari va ijtimoiy omillarning o'smir shaxsining shakllanishidagi o'ri alohida ta'kidlangan.

M. Rutter, R. Merton va T. Hirschi kabi olimlar deviant xulq-atvorni ijtimoiy muhit bilan bog'liq hodisa sifatida talqin qilganlar. Ularning fikricha, ijtimoiy nazoratning sustlashuvi, oilaviy nizolar, iqtisodiy qiyinchiliklar va kommunikativ muammolar deviant xulq shakllanishiga sabab bo'lishi mumkin.

So'nggi yillardagi tadqiqotlar internet va ijtimoiy tarmoqlarning o'smirlar psixikasiga ta'siri ortib borayotganini ko'rsatmoqda. Virtual muhitda zo'ravonlikka oid materiallarning keng tarqalishi ayrim hollarda agressiv xatti-harakatlarning kuchayishiga olib kelishi mumkinligi qayd etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi. O'smirlarda agressiv holatlar va deviant xulq-atvor masalalariga bag'ishlangan mahalliy hamda xorijiy ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, ilmiy maqolalar va psixologik tadqiqotlar o'rganildi.

Tadqiqot davomida o'smirlar orasida agressiv va deviant xulq-atvorning shakllanish omillari, ularning psixologik xususiyatlari hamda profilaktik yo'nalishlari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar tizimli ravishda umumlashtirilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari o'smirlik davrida agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning yuzaga kelishi ko'plab omillar bilan bog'liqligini ko'rsatdi. Avvalo, bu davrda organizmda sodir bo'ladigan biologik va gormonal o'zgarishlar hissiy beqarorlikni kuchaytiradi. O'smirlar o'z his-tuyg'ularini boshqarishda qiyinchiliklarga duch keladilar va ayrim hollarda tajovuzkor munosabat orqali muammolarni hal qilishga harakat qiladilar.

Oilaviy muhit agressiv xulq shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotlar oiladagi nizolar, ota-onalarning befarqligi, haddan tashqari qattiqqo'llik yoki, aksincha, nazoratning yetishmasligi o'smirlarda agressiv reaksiyalar paydo bo'lishiga sabab bo'lishini ko'rsatmoqda. Mehr-muhabbat va o'zaro hurmatga asoslangan oilalarda esa bunday holatlar nisbatan kam uchraydi.

Tengdoshlar guruhi ham o'smir shaxsiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. O'smirlar ko'pincha o'z tengdoshlarining fikriga katta ahamiyat beradilar. Salbiy guruhlar ta'siriga tushgan o'smirlarda huquqbuzarlik, maktab qoidalarini buzish, zararli odatlarga berilish va boshqa deviant xatti-harakatlar kuzatilishi mumkin.

Agressivlikning namoyon bo'lish shakllari turlicha bo'lishi mumkin. Ba'zi o'smirlarda jismoniy agressiya kuzatilsa, boshqalarida so'z orqali haqorat qilish, tahdid qilish yoki psixologik bosim o'tkazish holatlari uchraydi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida kiberbulling kabi yangi agressiv xulq shakllari ham paydo bo'lmoqda.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, deviant xulq-atvor ko'pincha agressivlik bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Maktabdan qochish, darslarni muntazam sababsiz qoldirish, mayda huquqbuzarliklar, zararli odatlarga qiziqish va ijtimoiy me'yorlarga zid harakatlar deviant xulq-atvorning keng tarqalgan ko'rinishlaridan hisoblanadi.

Psixologik jihatdan deviant xulq-atvor namoyon qiluvchi o'smirlarda o'ziga baho berishning pastligi, emotsional zo'riqish, kommunikativ muammolar va ichki nizolar ko'proq uchrashi aniqlandi. Bunday o'smirlar ko'pincha atrofdagilar bilan sog'lom munosabat o'rnatishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Profilaktik ishlar tahlili o'smirlarda agressiv va deviant xulq-atvorning oldini olishda kompleks yondashuv muhimligini ko'rsatdi. Maktab psixologi, sinf rahbari, ota-onalar va ijtimoiy pedagoglarning hamkorligi samarali natija beradi. O'smirlarda muloqot madaniyatini shakllantirish, konfliktlarni tinch yo'l bilan hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy faollikni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, sport, san'at, ijodiy to'garaklar va jamoat ishlariga jalb etilgan o'smirlarda agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning kamroq uchrashi kuzatiladi. Bu faoliyat turlari o'smirlarning energiyasini ijobiy yo'naltirishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'smirlik davri shaxs rivojlanishining murakkab va mas'uliyatli bosqichi bo'lib, bu davrda agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning yuzaga kelish ehtimoli yuqori bo'ladi. Tadqiqot natijalari biologik, psixologik va ijtimoiy omillar ushbu jarayonda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi.

Ayniqsa, oilaviy muhit, tengdoshlar ta'siri, ta'lim muassasasidagi psixologik iqlim va ommaviy axborot vositalarining ta'siri o'smirlarning xulq-atvor shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Agressiv va deviant xatti-harakatlarning oldini olish uchun o'smirlarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, sog'lom psixologik muhit yaratish va tarbiyaviy ishlarni tizimli ravishda olib borish zarur.

Maktab, oila va jamiyatning o'zaro hamkorligi asosida tashkil etilgan profilaktik tadbirlar o'smirlarda agresivlik va deviant xulq-atvorning kamayishiga, ularning ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ushbu muammoni hal etishda kompleks pedagogik va psixologik yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziyev E.G'. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. - Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. - Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2020.
3. Qodirov B.R. Shaxs psixologiyasi. - Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2018.
4. Shoumarov G'. Oila psixologiyasi. - Toshkent: Sharq, 2017.
5. Bandura A. Social Learning Theory. - New York: General Learning Press, 1977.
6. Freud S. Civilization and Its Discontents. - London: Hogarth Press, 1930.
7. Merton R.K. Social Theory and Social Structure. - New York: Free Press, 1968.
8. Rutter M. Adolescent Development and Psychopathology. - London: Sage Publications, 2015.
9. Hirschi T. Causes of Delinquency. - Berkeley: University of California Press, 1969.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligi materiallari. - Toshkent, 2024.
11. UNICEF Uzbekistan. Adolescents and Mental Health Report. - Tashkent, 2023.
12. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Adolescent Mental Health Guidelines. - Geneva, 2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.